

проблемно-тематичним принципом або за конкретний проміжок часу; 2) власне хронологічний перелік друкованих праць 1950-1997 рр. (близько 1600 позицій), який поділено на ряд рубрик: «Книжки: оригінальні праці і видання за редакцією», «Статті. Енциклопедичні гасла. Бібліографія», «Рецензії». До другої частини видання входить низка допоміжних покажчиків («Список скорочень», «Покажчик криптонімів і псевдонімів», «Іменний покажчик», «Алфавітний покажчик назв праць», «Покажчик періодичних видань, в яких публікувалися праці Л.Винара», «Перелік серійних видань, редактованих Л.Винарем»), а також статистичний аналіз публікацій дослідника впродовж 1950 - до серпня 1997 рр.

Бібліографічний опис праць, виконаних українською мовою, дублюється англійським перекладом, що надає можливість працювати з покажчиком англійськомовному читачеві. Описи праць подаються відповідно до діючих в Україні стандартів зі збереженням правопису оригіналу. В цілому покажчик укладено на високому фаховому рівні, хоча мають місце окремі друкарські та недрукарські огріхи.

Сподіваємося, що видання біобібліографічного покажчика наукових праць проф. Л.Винара спричиниться до широкого ознайомлення зі студіями вченого, які складають невід'ємну частину національної історіографічної спадщини, й добре прислужиться науковим інституціям та дослідникам у їх творчих дискусіях та змаганнях щодо традиціоналістських чи модерністських засад розвитку сучасної української науки.

*Олексій Ясь,
м.н.с. відділу української
історіографії Інституту історії
України НАН України*

Критичні зауваги щодо створення бібліографії Івана Огієнка

Мацько В.П. Повна бібліографія праць Івана Огієнка. - Хмельницький: Просвіта, 1998. - 31 с.

Поза увагою науковців, а особливо тих, хто досліджує спадщину І.Огієнка, не могла пройти брошура В.Мацька «Повна бібліографія праць Івана Огієнка». Хоча в «Бібліотечному віснику» (1997, №6) уже було вміщено статтю В.Ляхоцького, присвячену створенню наукової бібліографії вченого, це питання не втратило актуальності. Величезна скарбниця творчого доробку І.Огієнка розкидана на лихих перехрестях долі. Життя українського емігранта можна порівняти з перекотиполем, яке, де б не зупинялося, завжди залишало після себе плодоносне насіння живучості людської мудрості та високого інтелекту. Багато праць Огієнка ще не відомі науковцям, хоча сам він був скрупульозним бібліографом, ретельно фіксуючи всі свої друковані роботи й збираючи на них рецензії. Бібліографічний опис (БО) його праць відображено в науковому збірнику на честь вшанування 30-річчя наукової діяльності вченого [1].

Бібліографія, підготовлена В.Мацьком, побудована за хронологічним принципом. При оформленні покажчика вказано, за можливістю, повні вихідні дані: рік, число (для журналу чи газети), місце та назву видання, кількість сторінок. Порівняно з уже існуючими БО в останньому враховано майже всі попередні бібліографічні помилки.

На нашу думку, якщо йдеться про «повну бібліографію», то не зайвим було б конкретно зазначити прізвище чи релігійний титул при певних працях вченого.

Щодо бібліографії в редакції Мацька складається хибне уявлення, що всі праці написано тільки І.Огієнком. Тим-

часом, хоча Огієнко і митрополит Іларіон - це одна постать, саме останню іпостась учений, за свідченням сина, п.Анатолія, вважав вершиною своєї наукової та релігійно-національної діяльності.

Бібліографічна розвідка В.Мацька привертає увагу також у контексті неповного варіанта «повної бібліографії праць Івана Огієнка». Автор, здійснивши величезну роботу, лише значно доповнив сучасні бібліографічні списки, що існують у двох варіантах: матеріалах Львівської конференції (1992) «Іван Огієнко (Незабутні імена української науки) та в додатках книги З.Тіменика «Іван Огієнко (митрополит Іларіон)» [2]. Мабуть, ще рано говорити про «повну бібліографію» праць ученого, оскільки лише просте порівняння списків додає до неї роботи, не враховані Мацьком. Зокрема, тільки за 1941 р. можна було б включити принаймні ще «Наглядну таблицю українського правопису» та «Відозву архієп(ископа) Іларіона до православних, розсіяних у світі» [3].

«Повну бібліографію» В.Мацька можна доповнити й таким доробком: «Тяжкі завдання українського архиєрея. Моє слово в день наречення во Єпископа в Холмському Катедраальному соборі 19 жовтня 1940-го року», «Слово істини. Архиєрейські послання за 1940-1944 рр.», «Великий канон св. Андрія Критського» та ін. [4]. У лютому та березні 1941 р. Іларіон виступив перед науковцями Кракова з нині маловідомим рефератом «Українська літературна мова та її значення в розвої нації» [5]. Досі невідомою є й замітка митрополита «Куток мови», віднайдена нами на сторінках «Краківських вістей» за 1942 р., та Різдвяне звернення «Христос рождається» за 1944 р., уміщене в тижневику «Холмська земля» [6]. За роки війни з-під пера митрополита Іларіона, за неповними даними, вийшло близько 60 праць: проповіді, літургії, переклади, релігійна поезія та з історії церкви. Мацько зазначив за цей період тільки 29.

Подальший аналіз додасть ще багато зі спадщини дослідника до кожного хронологічно-бібліографічного етапу. Зокрема, у фондах Державного історичного архіву в м.Львові зберігається рукопис праці «Кендема (подвійний гравіс). Палеографічний нарис»

[7], опублікований 1936 р. в «Записках Чину св.Василія Великого».

Інформація про закордонні й бібліотечні фонди поповнюється і через Internet. Передусім це стосується архівосховищ та бібліотек технологічно розвинутих країн, з якими так чи інак було пов'язане життя подвижника. За допомогою мережі нам також вдалося вийти на бібліографічні описи праць І.Огієнка в найбільших бібліотеках світу: Бібліотеці Конгресу (США), Британській та Манітобського університету (Канада).

На жаль, кирилиця в цих БО передана латинськими літерами, що створює незручності при вивченні матеріалу. Найповніший БО введено в Британській бібліотеці. У ньому позначено всі вихідні дані видання та його шифр, мова оригіналу, характер дослідження. Аналізуючи описи, авторка цих рядків виявила в бібліотеці Манітобського університету ще одну з праць Огієнка, досі не зафіксовану в жодному вітчизняному БО. Йдеться про мовні пояснення вченого до поеми Т.Шевченка «Наймичка», призначені для вивчення української літературної мови [8]. (Для наочності подаємо БО у формі, прийнятій у закордонних бібліотеках).

Щоб уникнути помилок та неточностей бібліографічних описів при створенні повної бібліографії, треба об'єднати зусилля багатьох науковців, котрі фахово займаються огієнкознавством. Укладення повного бібліографічного покажчика праць Івана Огієнка - справа майбутнього.

1. Науковий збірник в 30-ту річницю наукової праці проф. д-ра Івана Огієнка. - Варшава: З друкарні НТШ у Львові, 1937. - 223 с.
2. Іван Огієнко (Незабутні імена української науки): Тези доп. Всеукр. наук. конф. - Львів, 1992. - 249 с.; *Тіменик* З. Іван Огієнко (митрополит Іларіон). 1882-1972: Життєписно-бібліографічний нарис. - Львів, 1997. - 227 с.
3. Відозва архієп(ископа) Іларіона до православних, розсіяних у світі // Краківські вісті. - 1941. - 4 лют.; Наглядна таблиця українського правопису. - 2-е вид. - Варшава.
4. *Іларіон Митр.* Великий канон св. Андрія Критського. - Холм, 1942. - 51 с.; *Його ж.* Вечірня й Утреня в Страсну суботу. - Холм, 1943. - 80 с.; *Його ж.* Літургія св. Отця нашого Івана Золотоустого; Вид. 2-е, виправ. - Холм, 1942. - 80 с.; *Його ж.* Молебень на Новий рік. - Холм, 1943. -

- 16 с.; *Його ж.* Молебень до Пресвятої Богородиці. - Холм, 1943; *Його ж.* Молебень перед початком науки в школах. - Холм, 1943. - 16 с.; *Його ж.* Молебень перед початком усякого доброго діла. - Холм, 1943; *Його ж.* Надгробна Утреня в Страсну суботу. - Холм, 1943; *Його ж.* Слово істини: Архипастирські послання за 1940-1944 рр. - Холм. Свята Данилова гора: Укр. друкарня, 1944. - 60 с.; *Його ж.* Тяжкі завдання українського архирея: Моє слово в день наречення во Епископа в Холмському Катедральному соборі 19 жовтня 1940-го року. - Холм. Св. Данилова гора. - [Б. р.]. - 24 с.; тощо.
5. З українського життя // Укр. вісн. - 1941. - 15 лют. - С.2; Те саме. - 1 берез. - С.5.
6. *Іларіон Архієп. (Огієнко).* Куток мови // Краківські вісті. - 1942. - 11 лют. - Ч.27. - С. 2-3; 12 лют. - Ч.28. - С.2.- 3; *Іларіон Архієп.* До всього всечесного духовенства, преподобного монашества та до всіх боголюбивих вірних нашої Холмсько-Підляської православної єпархії Христос рождається! Холм, 25 грудня 1943 р. (7 січня 1944 р.). // Холмська земля. - 1944. - Ч.1 - II. - С.3.
7. Кендема (подвійний гравіс): Палеографічний нарис // ДІА у м.Львові, ф.408, оп.1, спр.1226.
8. The University of Manitoba Libraries Shevchenko, T.H. (Taras Hryhorovych), 1814 - 1861. Naimychka: poeta Tarasa Shevchenka/ z zmovnuyomu poiasnenniamy Iv.Ohiiienka dlia vuvchennia ukraïns'кої literaturnoi movy. - Zhovkva: Druk. oo. Vasyliian, 1938.

Тюрменко Ірина,
к.і.н.,
докторант Київського
університету
імені Тараса Шевченка

Книгознавчі аспекти в «Історії української культури»

Mirtschuk Ivan. Geschichte der ukrainische Kultur / Ukrainisches Technisch-Wirtschaftliches Inst.-München, 1994. - 286 s. - Bibliogr.: S.253-274*.

Іван Мірчук - видатна постать в українському культурознавстві. Йому належить авторство оригінальної, ретельно розробленої концепції української культури. Вся його наукова діяльність була присвячена вивченню особливостей самовідчуття українців, місця української національної культури в загальносвітовому культурному процесі. А була ця діяльність активною і плідною.

Народився Іван Мірчук 1891 р. в Стрию, закінчив Віденський університет. У зв'язку з подіями 1917-1918 рр. опинився в еміграції. Жив спочатку у Відні, Празі, потім у Берліні і, нарешті, в Мюнхені, де й помер у 1961 р. З 1921 р. він доцент, а з 1926 - професор, з 1946 й до кінця життя - ректор Українського вільного університету, що свідчить про високе визнання його наукової праці. Був також активним співробітником, професором (1926), а протягом 1930-1945 рр. - директором Українського наукового інституту в Берліні, дійсним членом Наукового товариства ім.Шевченка у Львові, з 1947 р. - директором Історико-філософської секції НТШ, чл.-кор. Баварської Академії наук (з 1949), головою Української громади в Берліні й активним громадським діячем.

Коло наукових досліджень ученого дуже широке, однак найбільше він відомий як філософ та історик української культури. Йому належить ряд наукових праць, у яких досліджується національний характер української культури та її відмінність від російсь-

* Надійшла у фонди зарубіжної україніки НБУВ 3.01.96 р. Рецензується вперше.